

NOTAT NK LMH 2017

Om opplæringspenger til foreldre som deltar på kurs i regi av helseinstitusjon

Starthjelp er et kurs som gir verdifull kunnskap til foreldre med kronisk syke eller funksjonshemmede barn. Kurset skal gjøre foreldrene i stand til å takle en hverdag som ikke er helt A4, på en så lite belastende måte som mulig. Tidligere har kurset blitt gjennomført på ulike sykehus, og deltakerne har hatt krav på opplæringspenger. Nå flyttes kurset ut i kommunene. Innholdsmessig er kurset det samme, men nå sikrer det nærhet til brukerne: De skal få tilbud om kurs der de bor. Det høres fint ut, men juridisk sett har det vist seg utfordrende.

Opplæringspenger reguleres av folketrygdloven § 9-13.¹ Det er en rekke vilkår som må være oppfylt for at ytelsen skal utbetales. Det relevante i vår sammenheng, er vilkåret "ved godkjent helseinstitusjon". Vilkalet "helseinstitusjon" skal forstås på samme måte som i helsepersonelloven § 3(4)², hvor det sies at det er "institusjon som hører under spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven". Det ser ut til at NAVs rundskriv til folketrygdloven § 9-13 bygger på den samme forståelsen. Basert på ordlyd og rundskriv, skulle tolkningen være grei: så lenge det er en institusjon som hører innunder helse- og omsorgstjenesteloven, er vi rettskildemessig innenfor anvendelsesområdet til bestemmelsen. Institusjonen må imidlertid også være "godkjent". Hvilke institusjoner som er godkjent, kan fastsettes i forskrift.³

I kontakt med NAVs førstelinje og NAV Forvaltning, er svaret at kun spesialisthelsetjenesten tolkes som "helseinstitusjon" i praksis. Institusjoner etter helse- og omsorgstjenesteloven faller utenfor begrepet.⁴ Det er noen unntak fra dette utgangspunktet, men det gjelder institusjoner som har fått særskilt godkjenning. Eksempler på slike institusjoner er Frambu senter for sjeldne diagnoser, Beitostølen Helsesportssenter, Geilomo barnesykehus og PETØ-senteret på Hamar.⁵ Dersom en institusjon som ikke er helseinstitusjon ønsker å bli godkjent, må det altså søkes særskilt. En slik henstilling må rettes til Helse- og omsorgsdepartementet.⁶

Godkjenning er ikke nødvendig i alle tilfeller. Et arrangement kan gjennomføres et annet sted enn i helseinstitusjonen, for eksempel ved en frisklivssentral. Forutsetningen er at

¹ Lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19 (folketrygdloven, ftrl).

² Lov om helsepersonell av 2. juli 1999 nr. 64 (helsepersonelloven, hpll).

³ Helsepersonelloven § 3 5. ledd

⁴ jf. telefonsamtale med ulike ansatte hos NAV (NAV lokalt og NAV Forvaltning)

⁵ Samtale med NAV Forvaltning

⁶ Lov om spesialisthelsetjenester av 2. juli 1999 nr. 61 § 4-1

helseinstitusjonen har det faglige og økonomiske ansvaret for kurset. Om det er tilfellet, avgjøres etter en konkret skjønsmessig vurdering. Det er derfor vanskelig å si noe eksplisitt om hva som skal til for at vilkåret er oppfylt. Essensen er imidlertid at hovedtyngden av både innhold og økonomisk ansvar må hvile på helseinstitusjonen.

På bakgrunn av de ovennevnte opplysningene, er situasjonen for foreldre som søker om opplæringspenger for å delta på kurs i kommunene, høyst usikker. NAV kan ikke si noe generelt om når en søknad om opplæringspenger vil bli innvilget. Hver sak må vurderes for seg. Det er også en konkret vurdering som må til for å avgjøre om institusjonen oppfyller kriteriene som "helseinstitusjon". Dersom NAV er i tvil, blir institusjonen bedt om å dokumentere sin status. Denne dokumentasjonen er det ofte utfordrende å fremskaffe i praksis.

Hensynet bak reglene om opplæringspenger er at foreldre som taper arbeidsinntekt fordi de må lære å ta seg av barn med spesielle behov, skal få disse utgiftene kompensert.⁷ De skal ikke straffes økonomisk fordi de har kronisk syke eller funksjonshemmede barn. Slik regelverket praktiseres nå, kan en slik "straff" fort bli realiteten. Regelverket har ikke tatt høyde for at tilbudene utvikler seg i takt med behovene i målgruppen, og således blir mer desentraliserte og tilgjengelige. Behovet for å få inntektstap dekket er like stort om et tilbud er i kommunal eller statlig regi. Det kan derfor se ut til at det er behov for en praksisendring.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har blitt kontaktet to ganger under arbeidet med dette notatet. Foreløpig har det ikke lyktes å få en tilbakemelding på hvordan regelverket er ment praktisert.

Oslo, 31. august 2017

Stine Dybvig
Prosjektmedarbeider/Jurist

Nasjonal kompetansetjeneste for læring og mestring innen helse (NK LMH)
www.mestring.no

⁷ jf. ftrl. § 9-1